

Bókmentir
Ummæli

Bækur sum gera teg klókari

Kinna Poulsen

Longu áðrenn tú hefur lisið eitt einasta orð í hesum báðum bókunum, ert tú greið yvir, at hetta er góðska, sum vil nakað. Hetta eru bækur til tey bibliofilu, til sannar bókaelskarar. Góðskan kennist ítøkiliga heilt út í fingrasspissarnar av tí tjúkka dygdarpappírinum, tá tú blaðar, eins og hon sæst á gjøgnumfórda, vakra prentinum, sum má sigast at liva upp til innihaldsligu dygdina.

8. mai verður framsýningin ORÐMYND/MYNDORÐ í Norðurbryggjuni karmur um eina bókaframløgu av teimum frægu. Tað snýr seg um tvær bækur við ritroyndum hjá Søren Ulrik Thomsen og myndum hjá Claus Carstensen, sum Steinprent gevur út. Onnur bókin hefur svarta permu við reyðum bókstavum, hon eitur Dæmonologi, hin er hvít við reyðum stavum og hefur heitið Dét, hvorom man hverken kan tale eller tie, Søren Ulrik Thomsen er serliga kendur fyri sínar yrkingar, tað man ikki vera ov avgjørt at kalla hann eitt slag av donskum tjóðaryrkjara. Men hansara ritroyndir standa í grundini einki aftan fyri yrkingarnar í dygd, hetta eru tekstir, sum vaksa í hóvdinum, meðan tú lesur, og sum víðka um sjónarringin og gera lesaran klókari.

»Dét, hvorom man hverken kan tale eller tie« er ein umskrivning av einari kendari orðing hjá Ludwig Wittgenstein, sum sambært Søren Ulrik Thomsen eyðkennir upplivingina av sannari list. Upprunaliga er hesin fyrsti teksturin ein røða, sum Søren Ulrik Thomsen helt í sambandi við eina upplating í Statens Museum for Kunst, og hon snýr seg í stóran mun um fatanina av list og poesi, men nertir eisini við munin millum meining og týdning. Lesarin merkir væl, at talan er um ein akademiskan, intellektuellan hævund. Søren Ulrik Thomsen las bókmentafrøði í nøkur ár, men gjørdist síðani yrkjari fulla tíð í staðin fyri at gera seg lidnan. Hann fekk sínar fyrstu yrkingar almannakunngjörðar í Hvedekorn í 1977 og gav sítt fyrsta savn, Cityslang út í 1981. Men um teksturin er vitborin og djúpur, er formidlingin leikandi lott sum eitt spæl. Í sambandi við spurningin um listafatan, greiðir Søren Ulrik Thomsen frá, at hann ofta verður

spurdur um hann ikki er bangin fyri, at hansara yrkingar skulu brotna, tá tær verða greinaðar. Tað er hann als ikki, sigur hann og heldur fast uppá, at listaverk, sum ikki tola at verða útsett fyri greining, eru vánalig. Tað ber nevniliga væl til at troyta eitt vánaligt verk gjøgnum greining og umseta tað til ein eintýðugan týdning og tá hetta er hent er eingin grund til nakrantíð at lesa hesa vánaligu yrking aftur ella hyggja at vánaliga [eintýduga] málninginum aftur. Eitt gott listaverk blívur hinvegin við at hava okkurt aftrat, sum kanska ikki er so lætt at seta orð á og sum alla tíðina genererar nýggjar týðningar.

Tann svarta bókin, Lille Dæmonologi, er miðsavnað um óndskapin, sum essayisturin sigur seg trúgva uppá. Fyrsta ritroyndin snýr seg um Eksorsistin, kenda ræðufilmin sum William Friedkin leikstjórnaði í 1973, og sum hævundurin greinar og brúkar sum útgangsstøði fyri sínum undrunar- og áhugaverdu hugleiðingum um m.a. fatanina av triviallist og religiøsiteti. Í seinnu ritroyndini tvinnar ritroyndarhævundurin nakrar afturminningar saman við onkrum, sum hann hefur lisið og tekur við hesum samanum lyndið hjá tí ónda. Óndskapur er menniskjaligur av lyndi, heldur hann, og tað óansæð um tað er tað slagðið av óndskapi og uppløysn, sum alkoholisma førir við sær, ella tá ein maður uttan nakra frágreiðing velur at sparka

ein hund, men tilvitaður, djævulsettur óndskapur er eisini einasta frágreiðing, sum hævundurin fær til at passa við teir gerningar, ið vórðu framdir undir nazistaveldinum. Hendan frágreiðingin hjá mær ljóðar kanska tung og fyrakantað – tað er teksturin yvirhøvur ikki, hann er tvørturímóti málsliga nuanseraður og fjølbroyttur og sum heild ein sonn frægd at lesa. Við onkrum ítøkiligum, eyðskildum dómum megnar Søren Ulrik Thomsen at leiða lesaran fram móti stórum, universalum ásannanum. Hansara stóra mentanarlaga og bókmentaliga innlit og skynsemi er avrundað av einum serstøkum fjálgum, medmenniskjansligum tóna, humor og sjálvspei, sum ger lesiupplivingina til nakað heilt serligt, samstundis sum ritroyndirnar í grundini eru so mikið djúpleittar, at tær saktans kunnu lesast fleiri ferðir

Claus Carstensen og Søren Ulrik Thomsen eru nøkulunda javngamlir og byrjaðu báðir at gera um seg á danska mentanarpallinum um somu tíð tíðliga í fyrsunum. Heliografisku prentini hjá Claus Carstensen eru merkt av sama kompakta dámi sum ritroyndirnar hjá Søren Ulrik Thomsen, hetta eru myndir, tú kanst hyggja eftir aftur og aftur. Báðir listamenninir tykjast áhugaðir í trivialmentanarligari ikonografi og psykologiskum grundsøgum, t.d. allýsir Søren Ulrik Thomsen temaið í flestum ræðufilum at vera eitt slag

av afturkomu hjá tí fortrongda, og Claus Carstensen tykist vera inni á júst hesum sama í sínum variatiónum av myndum, sum m.a. eru gjørdar við íblástri í myndamálinum hjá heavy-metalbólum. Við sínum serstaka áhuga fyri tí grumma og ræðuliga og fyri móttentanum í samfelagnum, er áhugin fyri heavymetalmentanini sjálvsagdur. Tungmálsrokkur snýr seg ofta um negativar kenslur av ótta og øði og útrykkið er ofta dapurt og aggressivt í ein næstan barnsligan mun í sínum ágrýtni eftir at provokera og skelka áskoðaran. Myndirnar hjá Claus Carstensen eru nógv meira tilvitaðar enn tað og tær eru eisini meira enn bert illustrationir av nøkrum ritroyndunum. Talan er um sjálvstøðug listaverk, sum snúgva seg um somu evni sum tekstirnir víðgera. Óhugnaliga, avskeplaðu myndevnini eru fløkt inn í ymisk mynstur og yvirmálingar, sum bæði sýnist hugtakandi rátt og ekspressivt og sum samstundis hefur okkurt greinandi, gløggskygt yvir sær. Nógvar av myndunum eru daprar og tykjast á sama hátt sum tekstirnir víðgera lyndið hjá óndskapinum, men fría sambandið millum tekst og mynd elvir til eina ørgrynna av assosiatiónum, sum gera upplivingina av bókunum enn ríkari.

Bøkurnar báðar eru ikki stórar í vavi, men tær hava stóra innihaldsliga tyngd. At fáa tvær tilíkar bækur út á einum føroyskum forlagi, má sigast at vera eitt ordans bragd. Tað var sum skilst Claus Carstensen, sum fekk hugskotið til bókin, sum eftir ætlan verður partur av eini røð av tilílkum listafólkabókum, sum Steinprent skal geva út. Tað er fyrst og fremst Steinprent, sum saman við listafólkunum stendur fyri bragdinum. Men sambært fólkunum á grafiska verkstaðnum, hevði einki verið gjørt uttan ta málføru hjálpina frá Føroyaprent, sum bæði hefur stuðlað verkætlanini og sum á sera sannførandi hátt hava staðið fyri tí krevjandi prentiarbeidinum.

Claus Carstensen og Søren Ulrik Thomsen: Dét, hvorom man hverken kan tale eller tie og Lille dæmonologi. Steinprent. 900 krónur fyri settið (introprísur)